

KÉSO BRONZKORI FÖLDVÁR DÉDESTAPOLCSÁNY–VEREBCE-BÉRCEN

NOVÁKI GYULA

A Bükk hegység északi pereme alatt, Mályinka községtől délnyugatra, átlag 2,5 km távolságra, erősen tagolt hegygerinc húzódik, kerek 4 km hosszúságban. A gerinc fő iránya észak–dél. Északnyugat és délkelet felől a Bán-patak, északkelet felől a Baróc-patak völgye határolja, délkelet felé pedig egy kis nyereg után a Bükk-fennsíkra felvezető meredek hegyoldal következik. A hegygerinc észak felőli első nagy kiemelkedésén a középkori Dédes vára romjai találhatók, tszfm 598 m. Egy nyereg után, az előzőtől 400 m távolságra, meredeken kiemelkedő sziklacsúcs, az ún. Kis-vár következik (amelyen, nevével ellentétben, nincs nyoma várnak), tszfm 594 m. Újabb nyereg után ismét meredek oldalon kapaszkodunk fel, itt emelkedik az ún. Vásárhely-parlag nevű hegykúp, tszf 586 m. A harmadik, már kisebb nyereg után, lankás emelkedőn a mintegy 800 m hosszú főgerince, az ún. Verebce-bércre jutunk fel, amely lassú emelkedéssel a délkeleti végén 650 m tszf magasságot ér el. Itt rövid, meredek oldal zárja le az egész hegygerincet, melynek alján a 20 méterrel alacsonyabb szinten fekvő Verebce-lápa nevű nyereg következik. Ebből emelkedik ki déli irányban az Ördögoldal nevű, igen meredek hegyoldal, amely közel 300 m szintkülönbséggel a fent magasodó Bükk-fennsík széléig tart.

A hegygerinc feltűnő tagoltságát a geológiai körülmények magyarázzák. Az egész vonulat szürke agyagpalából és homokkőből áll, különösen a palatörmelék jellemző az egész terület felszínére. Északi végében azonban egy nagy mészkőrög (Dédes vára) és két mészkőlenyce (Kis-vár és Vásárhely-parlag) magasodik ki a pala fölé, megbontva a Verebce-bérc egyenletes gerincét (1. kép).¹

Az említett helynevek egy részét egy 18. század végi térképen is megtaláljuk: „Dédes vára”, „Vásárhely-bércz” (parlag helyett), „Verepcze vára” (bérc helyett), a Verebce-lápa helyén pedig „Vas-kapu” szerepel.² Az 1855-ben készült térképen, amely a Dédes várától délre eső területet ábrázolja, „Kis-vár”, „Vásárhely” és „Verepcze-vár” olvasható.³

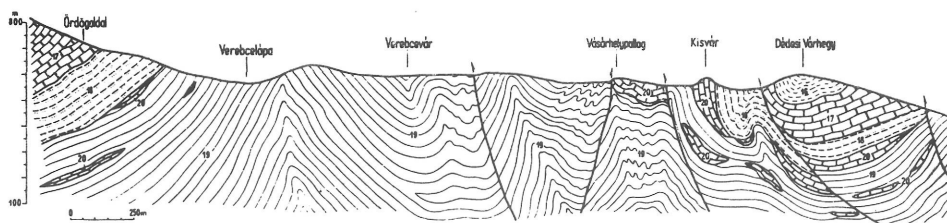
A hegygerincen két, különböző korú vár maradványait találjuk. Az egyik a közismert középkori Dédes vára, ezzel nem foglalkozom. A másik egy őskori földvár, amely az egész hegygerincet magába foglalja, beleértve Dédes vára területét is. Céлом ennek az eddig ismeretlen, óriási területű őskori erődített telepnek a közreadása. 1968-ban, egy túráim alkalmával tűntek fel előttem a sáncok és teraszok, azóta több ízben is felkerestem.⁴ Korábban sehol nem említik, bár a környék lakossága, a régi térképeken sze-

1. Balogh K., 1964. 294., 471.

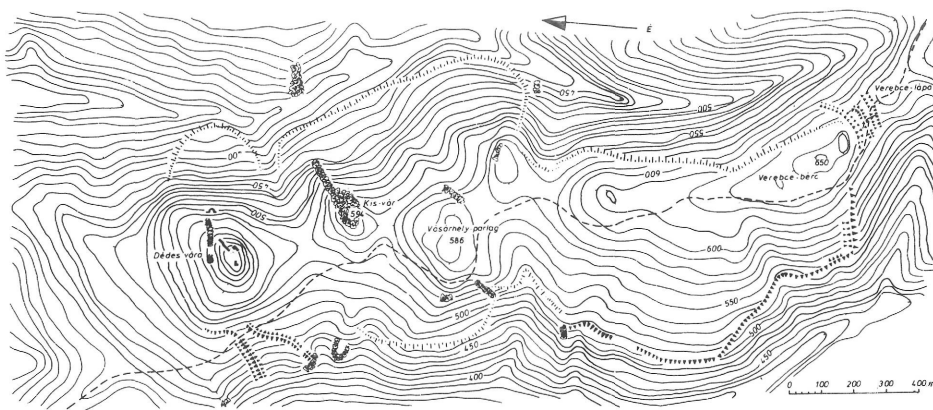
2. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár T. 67.

3. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár U. 422.

4. Ennek alapján említi: Kemenczei T., 1970. 28., 1984. 41. Felmérését Sándorfi György végezte 1977–1979 között, Gádor Judit és szerző közreműködésével.

1. kép. Földtani szelvény az Ördögölditől a Dédes-váráig. 16 = Alsó triász. 17 = Fekete mészkő. 18 = Tarka pala és homokkő (alsó és középső perm). 19 = szürke agyagpala és homokkő. 20 = Mészkőlelencsék. Balogh K. 1964. 120. kép

2. kép. Dédestapolcsány–Verebce-bérc késő bronzkori földvára

3. kép. Dédestapolcsány–Verebce-bérc. A Dédes-vára alatti 2. sánc

replő helynevek tanúsága szerint, már régen felismerte várjellegét. Meg kell azonban említeni *Bartalos Gyula* futólagos megjegyzését, aki egy helyen ezt írja: „. . . Dédes vára, mely a középkorban az ősz sziklavárnak egyik csúcsán épült.”⁵ Nem kizárt, hogy Bartalos, mint lelkes vár- és sánckutató és egyben a Bükk hegység turistamozgalmának egyik úttörője, valóban járt a hegyen és az őskori földvárat is felismerte. Mivel azonban több közleményében a Mátra és Bükk hegységben egész hegláncokat kötött össze gondolatban (sajnos részletes indoklások nélkül), melyek szerinte óriási őskori védelmi vonalak részei voltak, talán csak ilyen értelemben említi Dédes várát az „őskori sziklavár” részeként.

A hegy régészeti kutatásához tartozik még a közvetlenül a középkori vár melletti, attól keletre eső barlang vizsgálata is. 1941-ben *Róth (Rozsnyói) Márton* gyűjtése révén került néhány lelet a barlangból a Magyar Nemzeti Múzeumba és pedig egy db ujjbenyomásos, rátétdíszes őskori, közelebbről meg nem határozható cserép, három kis állatcsont töredék, 1944-ben pedig ugyanonnan még egy kis silex töredéke.⁶ A lelőköörülményeket nem ismerjük. A múlt század közepén említenek egy ún. Szúnyogos-barlangot a Várerdő keleti részén,⁷ de ennek közelebbi helye nem ismeretes, bár nincs kizárva, hogy a vár mellettilvel azonos.

A barlang közelebbi vizsgálatára csak a közelmúltban, 1983-ban került sor a Barlangtani Intézet részéről. Megállapították, hogy három barlang van közvetlenül a középkori vár mellett. Közülük az 1. számú 75 m hosszú, két ágra szakadó vízszintes járatból áll, benyúlik a középkori vár alá, de azzal nincs összefüggésben. Viszonylag kes-

5. *Bartalos Gy.*, 1899. 33.

6. Magyar Nemzeti Múzeum cserépleltár 37/1941. és őskori leltár 30. 1944. A leleteket a Kyjaticse-kultúrába sorolva említik: *Kemenczei T.*, 1970. 24., 1984. 129., *Hellebrandt M.*, 1973. 598.

7. *Fényes E.*, 1851. 249.

4. kép. Dédestapolcsány–Verebce-bérc. A nyugati oldal sáncának maradványai

keny, szélessége alig 1,5–2 m, néhol azonban kisebb teremmé szélesedik, bejáratí része pedig kiöblösödik. A másik kettő jóval kisebb (9,5 illetve 5 m hosszú). Település szempontjából tehát csak az 1. számú barlang jöhet számításba, az említett leletek is nyilván ennek kitöltéséből származnak.⁸ Végül *Dobosy László* kutatását említem, aki a középkori vár bejárása és felmérése alkalmával, 1974-ben a vár és a Kis-vár közötti nyeregben kultúrrejteget talált és ebből néhány jellegtelen őskori cserepet gyűjtött.⁹

A hegy valamennyi oldala igen meredek, helyenként szinte járhatatlan, amit több kisebb-nagyobb sziklakibúvás is nehezít. Viszonylag enyhébb az emelkedő a Dédes várártól északra eső oldalon (Várerdő), a délkeleti végén pedig a Verebce-lápa nevű hegy-nyereg felől közelíthető meg könnyen. Az egész hegyet erdő borítja és ezt az állapotot tüntetik fel a 18. századig visszakövethető térképek is.¹⁰ A földvár felszínén látható nyomait az északnyugati oldal felől kiindulva vesszük sorra, először végighaladva a gerinc egész nyugati és délnyugati oldalán (2. kép).

Dédes vára hegykúpja alatt, északnyugati irányból keskeny nyereggel kezdődik az egész hegygerinc. Ezen 15 m széles, 3 m mély árok húzódik keresztbe, amely a hegykúp lábánál lassú emelkedéssel északkeleti irányba tart, egyre kisebb lesz, majd teljesen eltűnik. Kissé feljebb, vele párhuzamosan két-három felhagyott mélyút nyoma húzódik.

8. A barlangok felderítését és felmérését az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézete végezte. Barlangnyilvántartási számuk 5331/1–3. A felvilágosításokat az intézet munkatársának, Székely Kingának köszönöm. A barlangot említi *Kordos L.*, 1984. 284.

9. HOM. Régészeti Adattár 1061–1974. A leletek lelt. száma: HOM. 74. 32. 1–3. Említi *Dobosy L.*, 1975. 20.

10. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár b. T. 75. (1775), b. T. 74–1. (18. sz. 2. fele), T. 105. (1788), U. 182. (1859).

5. kép. Dédestapolcsány–Verebce-bérc. Teraszok a nyugati oldalban

Az előbb említett árok lent a nyeregben északi irányba fordul és még jó darabig kivehető. Ezekben a nyomokban, bár első tekintetre megtévesztő lehet, inkább felhagyott mélyutat kell látni, semmint erődítés nyomát.

Az első biztos erődítés nyoma Dédes vára hegykúpjának nyugati lábánál található, ahol két sánc zárja le a hegyoldalát. A ma is használatban levő földút mentén a közöttük levő távolság 40 m, majd egyre távolodnak egymástól, alsó végük már 130 méterre van a másiktól. Az útnál mindkettő megszakad, lehetséges, hogy ez az eredeti bejáratot jelenti. Mindkét sánc jó állapotban van, de az úttól felfelé csak elmosódott nyomokat látunk. A külső sánc út alatti része 140 m hosszú, belső magassága 0,5 m. Előtte 15 m széles, 3 m mély árok húzódik, egészen a hegy hirtelen meredekké váló részéig. Az úttól felfelé eső szakasza észak felé kanyarodik, 80–90 m hosszúságban követhető bizonytalan terasz alakjában, a vége teljesen elmosódik. A második sánc (3. kép) belső magassága 1,5 m, előtte azonban nem árok, hanem természetes eredetű mélyedés van, amiből a sánc átlag 8 méterre emelkedik ki. Ez a sánc alul meredek sziklafal felett végződik.

A második sánctól már az őskori telep kezdődik. A nyugati hegyoldal a szintvonal alapján két nagy részre osztható. A felső rész viszonylag lankásabb, míg az alsó rész hirtelen meredekké válik egészen le a völgyfenékgig. E két rész válaszvonal, a második sánc után déli irányban haladva, először kb. a 450 méteres szintvonal mentén állapítható meg, de ezután lassan 470 méterre emelkedik, majd egy beugró mellékvölgy mentén hirtelen felhúzó 520 méterre. Ezután ismét visszaesik 500–510 méterre. A leírt vonalban halvány terasznyomot is láthatunk (4. kép), ami bizonyára a védővonalat jelenti. Ettől felfelé, a hegyoldal teljes hosszában egészen a tetőig, mesterséges, vízszintes teraszok húzódnak (5–6. kép), amelyek sora az előbb leírt vonalban szakad meg, biztosan jelezvén a telep szélét.

A hegy oldalán az első biztos sáncnyomot ugyanebben a vonalban, középtájon, egy nagyobb sziklafaltól kezdődően találjuk, ahol már 20–30 cm-es belső magasságot is lát-

6. kép. Dédestapolcsány–Verebce-bérc. Teraszok a nyugati oldalon

hatunk. A sánc külső oldala egyenes folytatása az itt igen meredekké váló hegyoldalnak. A terasz (helyenként, kis belső magassággal, sánc) ezután már jól követhető. Az 500 méteres szintvonalat elhagyva, alkalmazkodva a természetes domborzati viszonyokhoz, egyre magasabbra húzódik, majd a telep vége felé, 550 méteres magasságban közel derékszögben megtörik és erősen emelkedni kezd. Ebben a szögletben a sánc 50 m hosszúságban 0,5 m belső magasságot ér el (7. kép), majd a felfelé tartó szakaszon, mintegy 75 m hosszán, 2,5 m mély árok kíséri a belső oldalon. A további felső részen még egy darabig terasz alakjában követhető, de a földút alatt végleg eltűnik. Az út itt nyilván egykori sáncvonalon halad, így azt teljesen eltüntette.

Így érkezünk a Verebce-lápa nevű hegynyereghez, amely felől három védelmi vonal védi a Verebce-bérc délkeleti végét. Legbelül, a gerinc rövid, de meredek vége alatt 3 m mély, átlag 10 m széles árok kanyarodik az úttól kezdődően (8. kép), majd a keleti hegyoldal lejtőjén fokozatosan eltűnik. Ezután, az előző árokhoz legközelebb 24 méterre, egy sánc szeli át a nyeret 120 m hosszúságban, magassága néhol eléri a 0,5 métert. További 30 méterre következik az utolsó erődítési vonal, 3 m mély, 8–10 m széles árok, ennek hossza kb. 110 m.

A hegygerinc másik, keleti oldala sokkal meredekebb, mint a nyugati, ezért itt határozott erődítési vonalat nem is találunk. A Verebce-lápától visszakanyarodva a hegyoldal annyira meredek, hogy a település szélét fent, a Verebce-bérc eléggé határozott peremén jelölhetjük meg. Ez a hegyoldal csak a Vásárhely-parlag alatt válik lankásabbá, bár még mindig meredekebb, mint a nyugati oldal. Innen kezdődően Dédes vára hegykúpjának keleti aljáig, ugyancsak több lépcsőben találunk teraszokat, amelyek mélyen a völgyfenék fölé sorakoznak. A telep szélét itt is a legelső teraszokban jelölhetjük meg, de határozott sáncot, vagy védőárkot a felszíni nyomok nem árulnak el. A telep széle a legbizonytalanabb a Dédes vára alatti részen, ahol a hegykúp keleti és északi lejtőjén csak igen elmosódott terasznyomokat találunk.

7. kép. Dédestapolcsány–Verebce-bérc. Sánc a délnyugati szögletben

A terepbejárásokkal és térképezéssel elsősorban a telep kiterjedését és az erődítés nyomait igyekeztük felderíteni és rögzíteni. Az óriási, nehezen áttekinthető területen további feladat lenne a teraszok felmérése. Ezek különösen a nyugati oldalon figyelhetők meg jól, ahol a településre alkalmas, viszonylag lankás lejtőn tíznél több lépcsőben sorakoznak egymás felett, egészen a Verebce-bérc tetejéig, a földút vonala fölé is. Egy-egy terasz azonban nem vonul végig az egész nyugati hegyoldalon, vannak közöttük több száz méter hosszúak, de rövid, 50–100 méteresek is, a hegy domborzati viszonyaihoz alkalmazkodva. Szélességük változó, a 3–4 métertől a 10 méterig terjedhet. A Kisvár alatti rész mindkét oldalon vízmosások és sziklák miatt erősen tagolt, ezért itt rövidebb teraszokat találunk. Rendeltetésük csakis egy lehetett: a lakó- és gazdasági épületek számára alakították ki a hegy egykori lakói.

Az így körülhatárolható erődített telep teljes hossza, az északnyugati külső sánctól a Verebce-lápa külső árkáig, 2075 m. Legnagyobb szélessége a Vásárhely-parlag vonalában mérhető, 860 m. Teljes területe (síkban mérve) 123 ha. Nagy szintkülönbségek mutatkoznak az egyes részek között. Az északnyugati sánckapu és a Verebce-bérc teteje között 180 m szintkülönbség van, de a legalsó teraszok is, mindkét oldalon, igen mélyre lehúzódnak. A nyugati oldal legalsó teraszai 116–150 m, a keleti oldalon lévők pedig 156–186 m szintkülönbséggel vannak lejjebb, mint a közvetlenül felettük húzódó hegytető.

A földvár területén régészeti ásatás még nem történt. Annak ellenére, hogy erdő borítja az egész területet, a felszínen sok helyen találni cseréptöredéket. A Dobosy László által találtakat már említettem, de magam is több helyen gyűjtöttem. Valamennyi őskori, korongolatlan és mint a durva házikerámia általában, többnyire jellegtelen. Van azonban közöttük sötétszürke, fényes felületű és gyengén hornyolt díszítést mutató kis töredék is, amelyet a késő bronzkorba sorolhatunk. Ezen belül a cserepek önmagukban nehezen volnának egy-egy kultúrához köthetők, mert ezek a kis töredékek egyaránt

8. kép. Dédestapolcsány–Verebce-bérc. A belső árok a Verebce-lápnán

származhatnak a pilinyi és a Kyjatice-kultúrából. Földvárunk e két kultúra elterjedési területének belső részére esik.¹¹ Mivel azonban az ilyen hatalmas méretű és magasan fekvő földvárak ezen a vidéken a Kyjatice-kultúrára jellemzőek, a legnagyobb valószínűséggel ezt is oda sorolhatjuk.¹²

Kemenczei Tibor a következőképpen állapította meg Északkelet-Magyarország késő bronzkorának alakulását: a Kyjatice-kultúra a késő bronzkor 2/b periódusában, i. e. a 11. században alakult ki, a területileg és időbelileg őt közvetlenül megelőző pilinyi-kultúrából, az északról betörő lausitzi-kultúra és az Észak-Alföldön elhelyezkedő ún. urnamezős kultúra erős befolyása alatt. Elterjedési területét Magyarországon kelet felől a Hernád, nyugat felől az Ipoly völgye, dél felé az Alföld északi pereme határolja, észak felé pedig átnyúlik Délkelet-Szlovákiába is. A Hernádtól keletre és a Tiszántúlon már a nála sokkal nagyobb területet uraló gávai-kultúra helyezkedett el. A Kyjatice-kultúra ezek előtt a hegyek közé húzódott és magaslati telepeit megerősítette. Ezzel hozható összefüggésbe az is, hogy a Bükk hegység és távolabbi területek sok barlangjában megtalálták már ennek a kultúrának a települési nyomait, feltehetően ezek közé sorolhatjuk a Dédes vára melletti barlangot is. A késő bronzkor 3. periódusa még e kultúra virágkorát jelenti, de a kora vaskor 1. periódusában, i. e. a 8. században kelet felől preszkíta népek jelennek meg, akik rövidesen a hegyek közé is benyomulnak és ezzel a Kyjatice-kultúrának az önállósága megszűnik.¹³

A késő bronzkorból több erődített telepet ismerünk, amelyeket kevés ásatás, vagy felszíni leletek alapján a Kyjatice-kultúrába helyezhetünk. Ezek közül a közvetlen kör-

11. A pilinyi és Kyjatice-kultúra elterjedési térképét 1.: *Kemenczei T.*, 1984. 1–2. kép.

12. *Kemenczei T.*, 1984. 41.

13. *Kemenczei T.*, 1984. 92–94.

nyéken, a Bükk hegység peremén a következőket ismerjük: *Szilvásvár*–*Töröksánc* (vagy *Kelemen-széke*), *Felsőtárkány*–*Várhegy*, *Cserépfalu*–*Mésztető*, *Sály*–*Latorvár* (*Órsúr vára*), *Bükkszentlászló* (*Óhuta*)–*Nagysánc*, *Miskolctapolca*–*Várhegy*.¹⁴ Ezek sorát gazdagítja az itt ismertetett Verebce-bérci földvár, méreteivel messze maga mögött hagyva a többit.

A földvárak építésének közelebbi korát, élettartamát a Kyjatice-kultúra kerek három évszázadán belül, a kutatás hiányossága miatt, ma még nem lehet meghatározni. Ugyanígy a szerepükre, egymáshoz való viszonyukra is csak feltételezéseink lehetnek. Nemcsak a szomszédos népekkel szembeni védekezés merülhet fel, de gazdasági-társadalmi fejlődést is tükröznek.¹⁵ A Bükk hegység környékének eddigi régészeti kutatása még nem elegendő ahhoz, hogy ezekre a kérdésekre feleletet keressünk. Nyilvánvaló azonban, hogy ezek a hatalmas kiterjedésű telepek nem állhattak egymagukban, hanem velük egyidőben a környéken még sok kisebb, nyílt településnek is kellett lennie, mint erre Dédestapolcsány környékéről is utal néhány szórványlelet.¹⁶ Temetőjüket még nem ismerjük.

Késő bronzkori, többnyire nagy kiterjedésű erődített telepek az ország más részein is gyakoriak. Közülük csak két olyan területet említek, ahol több földvár van egymáshoz közel és az ottani régészeti kutatásoknak köszönhetően a körülöttük levő kisebb, nyílt telepekkel való kapcsolatukra már némi következtetések levonására is volt lehetőség. Az egyik a Kyjatice-kultúra elterjedési területének nyugati szélén a Börzsönyben van,¹⁷ a másik pedig a dunántúli urnamezős kultúra területén, a Bakonyban. De további kutatásokkal Borsod-Abaúj-Zemplén megyében is van lehetőség ezek számát gyarapítani, mert bizonyára ide lesz sorolható pl. a Boldogkőváralja–Tóhegyen és a Tolcsa–Várhegyen levő nagy kiterjedésű őskori földvár is. Sorukat a szomszédos országok területéről is folytathatnánk. Ezek a telepek egy-egy nagyobb környék hatalmi központjai lehettek és a körülöttük levő kisebb telepekkel egyúttal szoros gazdasági kapcsolatban is álltak. Többen felvetették már, hogy egy-egy fontosabb közlekedési, kereskedelmi útvonal ellenőrzésére hozták volna létre őket. Ez azonban, beleértve a Bükk hegységieket is, a telepek óriási méretei és a passzív védelem céljából rejtett, nehezen megközelíthető fekvésük miatt aligha jöhet számításba. Gazdasági életükre csak ásatással lehetne adatokat nyerni, de nyilvánvaló, hogy ilyen nagyméretű és a leletek szerint sűrűn lakott lakótelepek csakis a környező kisebb települések révén tudták magukat fenntartani.¹⁸ A felsőtárkányi és szilvásváradai földvárak ásatásánál előkerült állatsont-leletek vizsgálata szerint, bár nem azonos mértékben, de mindkét helyen jelentős volt a háziállattartás.¹⁹ Ilyen nagylétszámú lakosság eltartása azonban elképzelhetetlen volna számottevő földművelés nélkül, ami a hegyek lábánál kezdődő sík részeken folyt. A leletek kiértékelésénél figyelembe kell venni azt is, hogy az állatsontok, ha töredékesen is, de szinte maradéktalanul és jó állapotban kerülnek elő, míg a növényi maradványoknál éppen a fennmaradásuk számít ritka kivételnek. Minderre azonban a későbbi ásatások fognak adatokat szolgáltatni.

14. Kemenczei T., 1984. 41.

15. Kemenczei T., 1984. 28.

16. Kemenczei T., 1984. 98., 129.

17. Nováki Gy.–Sándorfi Gy.–Miklós Zs., 1979.

18. Nováki Gy., 1979.

19. Kemenczei T., 1984. 42.

IRODALOM

- Balogh K.*,
1964. A Bükk hegység földtani képződményei. A Magyar Állami Földtani Intézet Évkönyve 48:2. 245–553.
- Bartalos Gy.*,
1899. Eger látóhatára turista szempontból. Eger
- Dobosy L.*,
1975. Várak, várhelyek és őrhelyek Ózd környékén. (Borsodi Kismonográfiák 1.) Miskolc.
- Fényes E.*,
1851. Magyarország geographiai szótára 1. Pest
- Hellebrandt M.*,
1973. A Kyjatice-kultúra újabb lelőhelye. HOM Évk. 12. 589–598.
- Kemenczei T.*,
1970. A Kyjatice-kultúra Észak-Magyarországon. HOM. Évk. 9. 17–48.
1984. Die Spätbronzezeit Nordostungarns. (Archaeologia Hungarica LI) Budapest
- Kordos L.*,
1984. Magyarország barlangjai. Budapest
- Nováki Gy.*,
1979. Óskori és középkori várak a bakonyi Kesellő- és Zörög-hegyen. A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 14. 75–120.
- Nováki Gy.–Sándorfi Gy.–Miklós Zs.*
1979. A Börzsöny hegység óskori és középkori várai (Fontes Archaeologici Hungariae) Budapest

SPÄTBRONZEZEITLICHE ERDBURG AM DÉDESTAPOLCSÁNY-VEREBCE-BÉRC

(Auszug)

Unter dem nördlichen Rand des Bükk Gebirges, oberhalb der Gemeinde Dédestapolcsány befindet sich auf dem Verebce-bérc ein weitausgedehnter Erdwall, dessen Gebiet auch die mittelalterliche Dédes-Burg einschließt. Der Erdwall wurde durch die Literatur bis jetzt noch nicht erwähnt. Die größte Höhe des Bergkammes ü. d. M. beträgt 650 m. Die beiden Enden sind von Wällen und Gräben abgeschlossen. Auch an der Westseite kann der einstige Wall an einer langen Strecke verfolgt werden, jedoch zeichnet er sich heute zum größten Teil nur mehr in der Form einer Terrasse ab. Die Ostseite ist steiler, hier erscheint an der Oberfläche kein entschiedener Wall. An beiden Seiten des Berges, insbesondere an der mehr abschüssigen westlichen Seite reihen sich mehr als zehn künstlich errichtete Terrassen übereinander, unter diesen gibt es einige die mehrere hundert Meter lang sind. Zur Kartierung der Terrassen ist es bis heute noch nicht gekommen. Die Länge der Erdborg beträgt 2075 m, die größte Breite 860 m, seine Ausdehnung 123 ha. Unter den einzelnen Teilen des Gebietes gibt es einen großen Niveauunterschied, der auch 186 m erreichen kann. Eine Ausgrabung hat noch nicht stattgefunden. Die an der Oberfläche gefundenen Scherben können in die spätbronzezeitliche Kyjatice-kultur eingereiht werden. Der Rand des Bükk Gebirges ist noch von weiteren sechs großen Erdburgen ähnlichen Alters umgeben, jedoch von ihnen ist das hier behandelte Verebce-bérc von der größten Ausbreitung.

Gyula Nováki